

הרב יוסף בנימין צרפתי
ק"ק ת"ת ספרדים
אמשטרדם

ראש חודש אלול תשפ"א

**דברים אחדים לרגל יסוד הברכת כהנים באיסנוגה בראשי חדשים
ובענין פטום הקטורת באמשטרדם ובאמשטילפיין**

א. ביום א' ט"ז מנחם אב, אחר שבת נחמו, נועדנו אני הצב"י והגבירים הפרנסים הי"ו במעמד, ע"ד אשר ביקשתי באסרו חג שבועות תש"פ ותענית אסתר תשפ"א לתקן להוסיף לישא כפים אף בראשי חדשים, ועלה בהסכמיה להחל לומר הברכת כהנים באיסנוגה מידי חודש בחדשו החל מראש חודש אלול, ובד בבד להפסיק לומר התפלה מפני המגפה שהחלנו לאומרה בתענית אסתר תש"ף.

והואיל ויש כאן פנים חדשות הנני חוזר ומגיד משנה ראשונה מאסרו חג שבועות, כי לו עמי שומע לי נ"ל לתקן לקבל עלינו להוסיף לישא כפים אף בראשי חדשים, כמו שתיקן הגאון רבי יששכר בעריש בערענשטיין זצ"ל בק"ק האג בזמן החול"י ר"ע לומר ברכת כהנים בשבתות לסגולה (ספר היובל עמוד 60-61), לפמ"ש בדעת זקנים מבעלי התוספות (במדבר כ"ח, ט"ו) שראש חודש זמן כפרה לכל תולדותיו של אדם, ומועלת שלא תפול עליהם אסכרה. וכבר הסכים החכם כמוה"ר יעקב ששפורטש זצ"ל בשו"ת אהל יעקב (סימן ס"ח) שאם בעתיד ירצו לומר ברכת כהנים בקהילתנו בכל יום יישר כחם. זאת ועוד, שבשנת תכ"ו נחלקו החכם אבוהב והחכם ששפורטש אם לחזור למנהג הקדמון שלא לברך את העם כי אם בימים נוראים וימים טובים, או אם להמשיך לברך את העם מדי שבת בשבתו כיון שקיימו וקבלו כבר. וכבר הורה זקן החכם כמוה"ר יצחק אבוהב זצ"ל שלא להפסיק לברך את העם, והסכים עמו מרן החב"י זצ"ל בשיירי כנסת הגדולה (הגב"י או"ח סימן קכ"ח אות כ"ח). והנה החכם ששפורטש (שם) כתב שאם יבטלו הברכת כהנים אזי אם ירצו אחר כך לחדש לברך את העם בכל שבת ובכל יום יישר כחם, שאז אם יבא זכרוננו של המטעה המסית יבא זכרון קלקולו גם כן ויאמרו פעם אחת נתקן על ידו ונתבטל ומזכירין אותו לגנאי ואיכא היכרא דלא נתקן על ידו. עכ"ד. וא"כ מעתה שנתפרדה החבילה במשך במגיפה, אם ישאו כפים גם בראש חודש, א"כ פסק כל הברכת כהנים להיות מטעם ביטול מלאכה וטורח ציבור ונהפך להיות מטעם ברכת מועדיך, כאשר ביארתי בס"ד בתשובה, וא"כ על ידי זה נמי יפקע שלא יזכר ולא יפקד עוד שתהא מצות ברכת כהנים בקהילתנו נקראת על שם אותו נביא שקר.

ובתענית אסתר אמרתי דהואיל ואכתי לא אסתייע מילתא, א"כ הואיל ועדיין הקורונה מיעוט המצוי, יש להתמיד לומר הפטום הקטורת והבקשה שלאחריה עד שלא ישאר מחולי הקורונה כי אם מיעוט שאינו מצוי, ונגיע לשיעור (תהילים קט"ז, ו') שומר פתאים ה', ומאז והלאה נחליף הפטום הקטורת בכל יום בנשיאת כפים בראשי חדשים, שלא יהא מיחזי מילתא כאומר מכאן ואילך כוחי ועוצם ידי יעשו לי את החיל הזה ח"ו. ועל דרך שכתב החכם שלמה רודריגז פירירה זצ"ל בתשובתו שנדפסה בספר היובל להרב אהרן שוסטר (עמוד 60-61) ע"ד מנהג ק"ק האג הנ"ל וז"ל ויהי אחרי המגפה נמשך המנהג עד המלחמה העולמית השנית אמנם בהגבלה אחת והיא: אם יארע אפילו פעם אחת שאין כהן או לוי בבית הכנסת יבטל המנהג. עכ"ל.

ק"ק ספרדים תלמוד תורה באמשטרדם

ב. והנה הרמב"ם (ה'ל' שמיטה ויובל פ"ג ה"א) וז"ל עבודת הארץ בשנה שלשים יום סמוך לשביעית אסורה הלכה למשה מסיני מפני שהוא מתקנה לשביעית. ודבר זה בזמן שביט המקדש קיים הוא שנאסר מפי השמועה, וגזרו חכמים שלא יהיו חורשים שדה האילן ערב שביעית בזמן המקדש אלא עד העצרת ושדה הלבן עד הפסח. ובזמן שאין מקדש מותרין בעבודת הארץ עד ראש השנה כדין תורה. עכ"ל.

וכתב עוד הרמב"ם (שם ה"א) וז"ל אף בזמן הזה אין נוטעין אילנות ואין מרכיבין ואין מבריכין ערב שביעית אלא כדי שתקלוט הנטיעה ותשהה אחר הקליטה שלשים יום קודם ראש השנה של שביעית. וסתם קליטה שתי שבתות. ודבר זה אסור לעולם מפני מראית העין שמא יאמר הרואה בשביעית נטעו. נמצאת אומר, שהנוטע או המברך או המרכיב ערב שביעית קודם ראש השנה במ"ד יום יקיים, פחות מכן יעקור. עכ"ל.

והנה היום ראש חודש אלול אנו שלשים יום קודם שנת השמיטה תשפ"ב, והלכה למשה מסיני חל מהיום דין תוספת שביעית. וא"כ הלכה למשה מסיני חל מהיום ברכת ה' (ויקרא כ"ה, כ"א) וציויתי את ברכתי בשנה הששית. וא"כ מה יפה ומה נעים שדוקא היום התחלנו בס"ד לומר הברכה כהנים באיסנוגה בראשי חדשים, לקיים (במדבר ו', כ"ז) ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם, ביום שבו הלכה למשה מסיני אנו מובטחים מאיתו יתברך וציויתי את ברכתי. וא"כ מאת ה' היתה זאת כי עלה בהסכמ'ה לומר הברכה כהנים בראשי חדשים ביום א' ט"ז מנחם אב שהם שלשים יום ושתי שבתות שהם מ"ד יום לפני ראש השנה תשפ"ב כנ"ל, בו ביום אשר חל בו בזמן הזה ראשית מצות שמיטה מדרבנן וממילא ראשית ברכת ה' מדרבנן, וכמ"ש הרמב"ם כנ"ל.

ג. והנה מו"ז רבנו וידאל הצרפתי השני זיע"א בספרו צוף דבש סוף פרשת ראה עה"פ (י"א, י"ב) ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד, עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה, וז"ל לא אמר השנה, לומר שיראה סופה מעין שנה אחרת. ולא על מיעוט הקודם. רק אף על פי שתהיה רשה בתחלה, יהיה לה אחרית טוב ותקוה בסופה. ולזה נקט לשון אחרית. עכ"ל.

והנה שיעור אחרית שנה סתם, מפרשת בחוקותי ומפרשת כי תבוא, כדאמר במגילה (דף ל"א:): תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר, עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבמשנה תורה קודם ראש השנה. מאי טעמא, אמר אבבי ואיתימא ריש לקיש, כדי שתכלה השנה וקללותיה. ופריך בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה, אלא שבתורת כהנים, אטו עצרת ראש השנה היא. ומשני אין, עצרת נמי ראש השנה היא, דתנן (ראש השנה פ"א מ"ב) ובעצרת על פירות האילן.

ונ"ל דהאידנא ערב שנת השמיטה, שיעור אחרית שנה סתם הוי ראש חודש אלול. שלענין מלאכות דאורייתא יותר אין בו מדרבנן דיני קרקע של שנת תשפ"א אלא דיני קרקע של שנת תשפ"ב. על דרך דברי הרמב"ם הנ"ל שגזרו חכמים שלא יהיו חורשים ערב שביעית בזמן המקדש שדה האילן אלא עד העצרת ושדה הלבן עד הפסח. ופסח ועצרת חשיבי אחרית שנה כדתנן (ראש השנה שם) בארבעה פרקים העולם נדון, בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון ובחג נידונין על המים. וכן אומרים הספרדים בנוסח מפיסח ואילך, וברך שנתנו בטללי רצון ברכה ונדבה, ותהי אחריתה חיים ושבע ושלוש כשנים הטובות לברכה.

והנה בספר ארץ צבי להגה"ק רבי אריה צבי פרומר הי"ד מקוז'יגלוב (פרשת נשא דף ק"ס-קס"א) כתב וז"ל לעולם קוראים פ' נשא אחר שבועות. ונראה כמו דאמרינן בש"ס מגילה

ק"ק ספרדים תלמוד תורה באמשטרדם

(דף ל"א:) שקורין התוכחה קודם שבועות משום תכלה שנה וקללותיה, כמו כן קוראים פ' נשא שיש בה ברכת כהנים אחר שבועות משום תחל שנה וברכותיה. והתם אמרין כמו כן גם על לפני ראש השנה שקוראים התוכחה משום תכלה שנה וקללותיה. ונראה לי דראש השנה נמשך עד שמיני עצרת שאז נגמר הדין של ראש השנה, כדאיתא בזוה"ק (תרומה דף קמ"ב). דגזר הדין הוא בשמיני עצרת, ע"כ תיכף למחרתו קוראים פ' וזאת הברכה משום תחל שנה וברכותיה. עכ"ל.

ונ"ל כי מה שכתב רבנו וידאל הצרפתי שאפילו עבר מיעוט השנה קרינן בה אחרית שנה, ר"ל שאפילו מסוכות שנידונין בה על המים יש לומר תכלה שנה וקללותיה וכו"ל. וא"כ אתי שפיר טפי שבשמיני עצרת קוראים פרשת וזאת הברכה משום תחל שנה וברכותיה.

ולפי"ז השתא הכא אשר שבח לאל חולי הקורונה היגיע לשיעור מיעוט שאינו מצוי, ושבח לאל הגענו לשיעור שומר פתאים ה', ויותר אין לחוש אלא שלא יהא חוזר ונייעור להיות שוב שיעור מיעוט המצוי ח"ו, כמה נאה ויאה דהשתא הכא בראש חודש אלול ערב שנת השמיטה שחל בו וציויתי את ברכתי וקרינן בה תכלה שנה וקללותיה כנ"ל, בו ביום דוקא החלנו בסימנא טבא הברכת כהנים בראשי חדשים, לקיים תחל שנה וברכותיה. והיא נפלאה בעינינו.

והנה השנה שנחלקו בה החכם פחד יצחק אבוהב והחכם אביר יעקב ששפורטש אם להמשיך לומר ברכת כהנים בשבת, היתה שנת תכ"ו כנ"ל. והשתא הכא שבאה המחלוקת על סיומה שבח לאל, היא שנת תשפ"א. וא"כ לפי החשבון עברו מאז ועד עתה שלש מאות וחמשים וחמש שנים, כמנין שני"ה. וא"כ יש לפרש תכלה שני"ה וקללותיה שיכלו אותן שני"ה שנים שבהן נקרא הברכת כהנים על שמו, ותחל שנה וברכותיה שאבד שמו ואבד זכרו ולא שם לו, כדאמר בסוטה (דף י"ג:) ובבראשית רבה (וישב פ"ה, ג') קשו קראי אהדדי, כתיב (שמות י"ג, י"ט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו, וכתיב (יהושע כ"ד, ל"ב) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים. א"ר חמא ב"ר חנינא, כל העושה דבר ולא גמרו ובא אחר וגמרו, מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאילו עשאו. ובדרך צחות יש לומר דמעתה אין הברכת כהנים קרוי על שם שבתי צבי אלא על שם חכם צבי"י (ראשי תיבות יוסף בינימין צ'רפתי).

ד. ולענין פטום הקטורת והבקשה שלאחריה אשר החלנו לאומרו מתענית אסתר תש"ף בזמן שהיתה הקורונה דבר בעיר לא תקום פעמיים צרה, והתמדנו בה בזמן שהיתה חולי בעיר ואפילו בזמן שהיה החולי מיעוט המצוי בלבד. הנה השתא הכא שאין החולי כי אם מיעוט שאינו מצוי שבח לאל, יותר אין מקום לומר הפטום הקטורת והבקשה שלאחריה, שלא נתקן לאומרם בקהילתנו אלא בזמן דבר בעיר עד יעבור זעם. ומכאן ואילך שבודאי עדיין צריך רחמים מרובים הן בידי שמים והן בידי אדם, דיינו לומר הברכת כהנים מידי חודש בחדשו לקיים מצות עשה לברך ולהתברך, ולסגולה שלא יהא חוזר ונייעור להיות שוב שיעור מיעוט המצוי ח"ו.

ואיך שיהיה, הואיל ושבח לאל הדבר ברור שיותר אין כאן דין חולי בעיר חס ושלום, ורוב המדינה עשו חיסון א' כדעת החכמים או ב' חיסונים כדעת הרופאים, והגענו לשיעור שומר פתאים ה' בס"ד, א"כ הוא הדין כי בא מועד להחזיר עטרה ליושנה בסדר בית הכנסת בכל אותם דברים אשר עדיין נמנעים מהן, ואין לחוש לאותם אשר אין להם בעולמם אלא ד' אמות של קורונה ומפליגים לבהל ולשגע את העולם כאילו עד האידנא דבר בעיר ח"ו. וכבר כתב הגאון מהר"ם פיינשטיין זצ"ל (ספר מסורת משה דף תקס"ב) וז"ל הרופאים הכי גדולים הם רוצחים [קידושין דף פ"ב. רש"י ד"ה טוב] ולא איכפת להם הצער של החולים [ש"ך יו"ד של"ו, א' ס"ק א']. עכ"ל. ועל אחת כמה וכמה שלא איכפת להם חיותם וצערם של

Portugees – Israëlietische Gemeente te Amsterdam

ק"ק ספרדים תלמוד תורה באמשטרדם

הבריאים. ואין צריך לומר מחשבי קיצין אשר לא ידעו בין ימינם לשמאלם בחכמת הרפואה ולא בין אדם לחבירו.

וכצאתי את העיר אפרוש את כפי אל ה' לתקן מעתה בבית המדרש של קהילתנו באמשטילפיין, שלא יחזרו שם למנהג הראשון אלא ימשיכו לומר מכאן ולהבא פטום הקטורת (בלא התפילה מפני המגפה) קודם עלינו לשבת. ומזקנים אתבונן, החכם פנחס טולידאנו שליט"א אשר הורה להם לומר שם בריך שמים דמריה עלמא, מטעם שרוב הציבור שם לקוטאי נינהו ובקשו לאומרו, בצירוף שזאת מלפנים שפיר היו אומרים בריך שמים פה ק"ק ת"ת אלא שביטלוהו אחרי שבתי צבי. ועל כן הוא הדין פטום הקטורת שרוב הציבור שם לקוטאי נינהו ומבקשים לאומרו, רשאים להמשיך לאומרו שם, הואיל ונוסד בהיתר על פי מנהג ק"ק ת"ת לאומרו כאשר יש דבר בעיר. ועל דרך שהורה החכם אבוהב זצ"ל שלא יחזרו למנהג הראשון אלא ימשיכו לומר ברכת כהנים בשבת. ואם אנו מברכים ומתברכים וישם לך שלום להשכין שלום במרומיו בין החכם אבוהב ובין החכם ששפורטש אחר שני"ה שנים, על אחת כמה וכמה שעלינו להשכין שלום בין איש ובין רעהו בבית מדרשנו באמשטילפיין שרובם לקוטאי ומיעוטם פורטוגזים, ואלו ואלו אינם כי אם עשרה מישראל, למען ישבו אחים יחדיו ששים ושמים לעשות רצון קוניהם. הקולות יחדלון והפירוד לא יהיה עוד. ועושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן.

ויהי רצון שיתקיים בנו תכלה שנה וקללותיה ותחל שנה וברכותיה לאורך ימים ושנות חיים בבריות גופה ונהורא מעליא עדי ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

יוסף בנימין צרפתי